

О. В. Побережець
д.е.н., проф.

АУДИТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

Здійснення аудиторської діяльності в сучасних умовах потребує дотримання не тільки норм чинного законодавства, але й певної адаптації до впливу ендогенних та екзогенних факторів. Організація діяльності аудиторських фірм базується на класичних принципах функціонування, враховуючи сучасні вимоги та зміни.

Організація аудиторської діяльності в Україні є важливим елементом системи фінансового контролю, забезпечення прозорості та достовірності фінансової інформації. Вона регулюється низкою законодавчих та нормативно-правових актів і має чітко визначену структуру, що включає організаційні, процедурні та професійні аспекти.

Аналіз досліджень підтверджує, що «військовий стан накладає суттєві обмеження на функціонування аудиту також із причини фізичної небезпеки для працівників. Внаслідок досвіду роботи під час пандемії більшість аудиторських компаній на момент упродовження воєнного стану змогли налагодити віддалену роботу, використовуючи ІТ-технології для надання рекомендацій своїм клієнтам щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків фінансових збитків. Але слід відмітити, що напрями роботи аудиторів сьогодні змінилися. Непевність низки підприємств щодо продовження функціонування вплинули на обсяги обов'язкового аудиту фінансової звітності та збільшили питому вагу послуг оптимізації та допомоги у підготовці фінансової звітності підприємств для отримання державної допомоги, компенсації, зокрема грантів міжнародних організацій» [1].

Зазначимо, що воєнний стан в Україні суттєво змінив умови ведення бізнесу та професійної діяльності. Зазначимо, що аудиторська діяльність, як важливий елемент фінансового контролю та прозорості, зіткнулася з безпрецедентними викликами, які

пов'язані перш за все із виконанням своїх професійних обов'язків, а також із адаптацією своєї роботи до умов невизначеності.

При цьому можливо виокремити суттєві виклики до аудиторської діяльності в умовах воєнного стану:

По-перше, обмежений доступ або втрата доступу до фізичної документації суб'єктів господарювання через знищення документації у зв'язку із переміщенням підприємств у безпечні регіони України.

По-друге, перехід на дистанційну роботу, що вплинуло на рівень комунікації між аудитором та клієнтом, на процес перевірки документів на автентичність, здійснення інвентаризації та підтвердження активів.

Для подолання зазначених викликів ефективним є реалізація наступних кроків:

- частковий перехід на цифрові документи та використання хмарних сервісів (Google Drive, OneDrive);
- застосування системи електронного документообігу для перевірки звітності;
- організація та проведення віртуальних інвентаризацій з використанням відеозв'язку (Zoom, MS Teams);
- наявність запитів підтверджень від контрагентів через електронну пошту;
- застосування автоматизованих систем аналізу даних (Big Data).

Підкреслимо, що проведені зміни у нормативно-правовому забезпеченні під час воєнного стану також вплинули на системну організацію аудиторської діяльності, що пов'язане із подовженням термінів подання фінансової звітності, а також спрощенням процедур аудиту для малого та середнього бізнесу.

Необхідно відзначити, що вагомим кроком на шляху вдосконалення аудиту у воєнний і післявоєнний період стало прийняття «Верховною Радою Закону «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», що стосується забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану і післявоєнного відновлення економіки» [2]. Вказаним Законом врегульовуються деякі питання, що стосуються провадження аудиторської діяльності на період дії воєнного стану, а також післявоєнного відновлення національної економіки України.

Зазначимо, що під час воєнного стану аудиторів працюють у складних умовах, що створює нові ризики для забезпечення якості аудиторської перевірки. Ці ризики стосуються як процесу проведення аудиту, так і достовірності фінансової звітності суб'єктів господарювання. До основних ризиків можна віднести наступні:

- ризик неповної або недостовірної інформації щодо фінансово-господарської діяльності клієнта;
- ризик обмеженого доступу до об'єктів аудиту з неможливістю проведення обов'язкових процедур;
- ризик втрати даних через кіберзагрози та технічні збої (пошкодження серверів, відключення електропостачання);
- ризик фінансової нестабільності клієнтів та зниження платоспроможності підприємств-клієнтів;
- ризик швидких змін у законодавстві, що може впливати на порушення процедур аудиту;
- ризик незалежності та етичних порушень через можливий тиск на аудиторів з боку клієнтів, які намагаються приховати свої фінансові проблеми.

Визначення представлених ризиків та своєчасна організація процесу їх нейтралізації надає можливість знизити негативні наслідки для аудиторської фірми та аудитора зокрема. Більшість неконтрольованих факторів, які впливають на організацію аудиторської діяльності мають нестабільний характер, що значно посилює відповідальність на етапі підготовки та планування аудиту.

Післявоєнний період пов'язаний із відбудовою національної економіки України та внесенням певних змін у функціонування суб'єктів контролю, враховуючи й аудиторську діяльність.

Зазначимо, що «вагомим аспектом розвитку аудиту виступає зростання якості здійснення аудиторської діяльності і відповідальності аудиторів за результати власної роботи, підвищення рівня професійної освіти і кваліфікації аудиторів, що надасть змогу поліпшити якість й ефективність проведення аудиторських процедур. Зазначене може бути досягнуто шляхом удосконалення системи контролю і нагляду за аудиторськими компаніями, до того ж за допомогою посилення вимог до освіти і кваліфікації аудиторів у воєнний та післявоєнний періоди» [3].

Таким чином, організація аудиторської діяльності в умовах воєнного стану ґрунтується на системному контролі за нормативними змінами та адаптивних процедурах, враховуючи наявні ризики та загрози, а також потреби підприємств-клієнтів. Крім того, як в умовах воєнного стану, так у післявоєнний період важливу роль відіграють технології у забезпеченні ефективності аудиту через використання хмарних платформ (доступ до звітів та документів у режимі реального часу), електронних підписів та цифрової автентифікації документів для підтвердження їх достовірності.

Список використаної літератури

1. Савицька Т. А., Гевлич Л. Л. Особливості організації аудиту у воєнний час. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2023. Том 1 № 15. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/13709> (дата звернення: 02.11.2024).
2. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії : Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-20#Text> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Мустаца І. Аудиторська діяльність в умовах воєнного стану: проблеми. виклики. шляхи вирішення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. Чернівці : ЧТЕІ ДТЕУ. 2023. Вип. 2 (90). Економічні науки. URL: <http://rps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/bitstream/123456789/1779/1/VISNIK%20CHTEI%202023.pdf> (дата звернення: 02.11.2024)